

Donaties

Uw bijdrage kunt u overmaken op Rabobank IBAN nr NL94 RABO 0122 1181 62 t.n.v. St. Papua Erfgoed, Leiden

o.v.v. • 'gift' of 'donatie'

Wij kunnen u ook adviseren over periodieke schenkingen en/of erfstellingen of legaten.

Comité van Aanbeveling

Dr. Anna-Karina Hermkens
Postdoctoral research fellow
Australian National University
en Macquarie University,
Sydney

Prof.dr. Suzan Legêne
Hoogleraar politieke
geschiedenis, Vrije
Universiteit Amsterdam,
Voorzitter werkgroep cultuur,
Nationale UNESCO Commissie
en oud-hoofd museale zaken,
Tropenmuseum Amsterdam

Prof.dr. Pamela Pattynama
Bijzonder hoogleraar Indische
literatuur en cultuur,
Universiteit van Amsterdam

Drs. Vien Sawor,
vm. hoofdredacteur West
Papua Courier,
bid manager

Dr. Jaap Timmer
Senior lecturer Anthropology
Macquarie University, Sydney

Drs. Dirk Vlasblom journalist
NRC Handelsblad,
antropoloog en historicus
m.b.t. Papua

Dhr. Joop van Zijl radio- en
televisiejournalist, o.a.
Redactie NOS

Pace Nieuws

Een delegatie van het bestuur van stichting Papua Erfgoed was te gast bij Museum Bronbeek. Aanleiding was een bijeenkomst waar de collectie Toxopeus door de familie werd overgedragen aan het Museum. Los daarvan was er al de intentie om met elkaar kennis te maken en te zien hoe verdere samenwerking er uit kan zien. Op die middag werd ook nader kennism gemaakt met het Consortium Koloniale Collecties, dat zich o.a. bezighoudt met repatriëring van delen uit die collecties. Fred Gales, onze audio-specialist beschrijft de achtergrond van een deel van de audio historie in Papua: Radio Omroep Nieuw Guinea RONG 1950-1962. Hij doet ook een oproep om als u nog audio materiaal hebt dit te laten digitaliseren.

Tijdens een middag in oktober gingen oud uitgezonden zendingsmensen in gesprek met Geertje Mak over haar boek 'Huishouden in Nieuw Guinea'.

Verder vindt u het tweede en laatste deel van de Oervarken mythen, beschreven door Feije Duim, onze voorzitter. En tot slot aandacht voor het Museum Loka Budaya in Abepura, Papua onze partner voor de repatriëring van de collectie.

En een oproep ons te steunen om die repatriëring mogelijk te gaan maken.

Veel leesplezier.

Koloniaal erfgoed.... bij Bronbeek

Museum Bronbeek

Op 29 oktober waren we van PACE te gast in Koloniaal Museum en Koninklijk Tehuis voor oud militairen Bronbeek. Het ging het om de erfenis van de Archbold Expeditie. Dit was een expeditie in 1938-1939 naar het hooggebergte in toenmalig Nederlands Nieuw Guinea, tegenwoordig West-Papua. Met een vliegtuig werden daarvoor verkenningstochten uitgevoerd, waarbij men ook stuitte op grote bevolkingsconcentraties in het berggebied. Het werd de eerste keer dat inwoners van de Baliem in aanraking kwamen met mensen uit het westen. De expeditie was vooral gericht op het verzamelen van gegevens over de biodiversiteit in het gebied.

Er gingen behalve Amerikaanse ook Nederlandse onderzoekers mee, waaronder de entomoloog Lambertus Johannes Toxopeus. Behalve een gigantische collectie vlinders, liet Toxopeus een enorm archief na, dat vrijwel ongeschonden door de Tweede Wereldoorlog kwam. Een enorm archief van bonnetjes, briefwisselingen, rapporten, foto's en opnames

van beeld en geluid, en aantekeningen, tot allerlei lokale artefacten aan toe.

Lambertus Joh. Tocxopeus

De familie besloot dit archief als één geheel over te dragen aan het Museum Bronbeek. Bronbeek gaat er mee aan de slag om er tentoonstellingen aan te wijden, en wie weet ook een tentoonstelling in West-Papua. De officiële overdracht vond plaats in Bronbeek op deze 29ste oktober 2025. In het kader daarvan vertelden vertegenwoordigers van de familie allerlei anekdotes over hun illustere grootvader en over de collectie.

Via dhr. Marc Argeloo (bekend van de expositie "Vogels van God" in het missiemuseum in Steyl in 2024), waren we met Bronbeek in contact gekomen rond deze overdracht. Bronbeek is nu ook geïnteresseerd geraakt in het werk van onze stichting voor Papua Erfgoed, en eventuele samenwerking in de toekomst. Voor Papua Erfgoed is dat van belang, ook al omdat Bronbeek onderdeel is van het Consortium Koloniale Collecties. Andere leden daarvan zijn het Wereldmuseum, het NIOD, het Rijksmuseum en de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE). Bij de RCE ligt het grootste deel van de PACE collectie opgeslagen in het Collectie Centrum Nederland in Vathorst, Amersfoort. Het Consortium Koloniale Collecties houdt

zich bezig met de repatriëring van koloniale collecties vanuit de Nederlandse overheid.

Op de bijeenkomst maakten we ook kennis met dhr. Rob de Vos van de Stichting Papua Insecten, werkzaam bij Naturalis, die een samenwerkingsproject heeft lopen met de biologie faculteit van de UNCEN in Jayapura, die daar een collectie vlinders beheert, verzameld door een Nederlandse missionaris. Dhr de Vos gaat regelmatig op bezoek in West-Papua, om de samenwerking met de UNCEN universiteit verder gestalte te geven.

Ook konden we kennismaken met Prof. Dr. Wonu Veys, conservator van het Wereldmuseum en Bijzonder Hoogleraar Kunst en materiële cultuur van Oceanië van Leiden, waar zij direct betrokken is bij de grote Papua tentoonstelling van 2026 in het Volkenkundig Museum te Leiden. Een mooi rondje netwerken dus.

Radio Omroep Nieuw Guinea RONG 1950-62

De Radio Omroep Nieuw Guinea is ontstaan uit een amateur radiozender Radio Biak, die uitzond vanuit het radiostation van de Militaire Luchtvaart van het KNIL. De uitzendingen begonnen op 24-3-1949. Het luchtvaart-radiostation werd door de PTT in april 1950 overgenomen en eind augustus 1950 nam het Gouvernements Voorlichtingsbureau het over om er de

Radio Omroep Nieuw Guinea van te maken. Al snel werd de RONG overgeplaatst naar een zender in het luchtvaart-radiostation in Sentani en eind september 1950 begon men vanuit daar met uitzendingen. In 1955 werd er een nieuwe zender/radiostudio geplaatst in Biak.

Als reactie op de toenemende Indonesische propaganda uitzendingen werden er vanaf 1959 nieuwe zenders opgesteld in Hollandia en Biak en regionale zenders in Hollandia, Biak, Sorong, Merauke, Manokwari en Fak-Fak.

Ook werden er vanaf eind 1960 meer programma's in het Maleis uitgezonden onder de naam Radio Papua Barat. Op 30-9-1962 was de laatste uitzending van RONG.

Biak

Van de vele uitzendingen van de RONG zijn er weinig bewaard bij het Instituut van Beeld en Geluid. Al helemaal niet van Maleise uitzendingen behalve dan een aantal fragmenten van anti-Nederlandse propaganda van Indonesië verzameld door Hans Oosterhof, ook bekend als Suhandi en Ka Hans, die een belangrijke rol speelde bij de Maleise uitzendingen (catalogus nummer 8107). Hij had eerder net na de Tweede Wereldoorlog voor de KRO als deel van Radio Nederland in overgangstijd gewerkt, daarna voor Radio Batavia en na 1949 voor de Indonesische Staatsomroep. Hij ging in 1960 werken voor de RONG. Na de overdracht bleef hij werken voor de Untea en voor de Indonesiërs. Terug in Nederland werkte hij voor de KRO en Radio Veronica waar

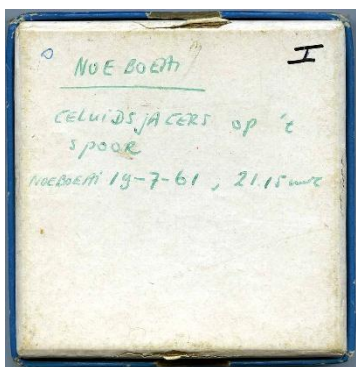
hij begon met uitzendingen van Indonesische muziek. Hij verhuisde naar Curacao waar hij werkte voor Radio Hoyer, de Wereldomroep en als AVRO correspondent en uiteindelijk richtte hij daar Korsou FM op met zijn eigen radiostation.

RONG

Een andere bekende RONG radiomaker was Joop van Zijl. Hij ontsnapte aan de dienstplicht door te gaan werken voor de RONG waar hij onder andere 't groetenprogramma van de Nederlandse soldaten en hun familie presenteerde. Later werkte hij voor de AVRO en de NOS totdat hij nieuwslezer van de NOS werd.

Ook van deze uitzendingen is slechts een klein aantal bewaard gebleven bij Beeld en Geluid en dan met name uitzendingen die gemaakt werden door correspondenten in Nieuw Guinea voor Nederlandse zendgemachtigden. Het is deels ook te wijten aan wat men in die tijd dacht over welke uitzendingen bewaard moesten blijven met nadruk op het Koninklijk Huis en belangrijke politici.

Een van de geluidsdragers

Mocht u geluidsbanden of andere audiodragers hebben

of er kennis van hebben die relevant zijn voor Nieuw Guinea of West Papua dan kan Pace ervoor zorgen dat deze gedigitaliseerd worden en dat zij met beschrijving onderdeel van worden van de Pace collectie. U krijgt er dan natuurlijk een kopie van in de vorm hoe u het wenst. U kunt ons bereiken via het adres van Pace dat in het begin van deze Nieuwsbrief staat of u kunt contact opnemen met onze audio specialist via srgales@ziggo.nl Kijk en luistert u verder nog naar Papuacollecties.nl

Geertje introduceert haar boek

In gesprek met Geertje Mak

Tijdens een reünie van oud uitgezonden zendingswerkers was een bijeenkomst rond het boek van historica Geertje Mak georganiseerd. Ruim 40 mensen waren er bij. Het boek van Geertje Mak: Huishouden in Nieuw Guinea, gaat over het vrijkopen van slaven door de pionier zendelingen die rond de Geelvinkbaai neerstreken. Alle goede bedoelingen ten spijt, hielden zij zo bestaande slavenhandel in stand, terwijl die nieuwe vrijheid eveneens relatief was als pleegkinderen van de zending. Feije Duim besprak zo'n vrijgekochte slaaf, Jan Aito van de Karon op de Vogelkop, die door zending Bink in huis werd opgenomen en dankzij een wonderlijke geschiedenis vele Papua's heeft bewogen om christen te worden. Huub Lems zoomde in op de Nederlandse kant van het boek. Hoe vertaalde die

aandacht voor het vrijkopen van slaven zich in giften voor de Utrechtse Zendingsvereniging UZV. In overzichten van inkomsten kwam het maar sporadisch voor dat specifiek voor dit doel aan de UZV werd gedoneerd. Een enkele keer wel in het penninksken, het blad voor de jeugd wordt dit vermeld. Wel is er in wat de vrouwen van zendelingen schrijven geregeld aandacht voor.

Het werd een boeiende discussie waarbij vastgesteld werd dat er in Papua zelf vaak met groot respect naar de inspanningen van zendelingen en hun vrijgekochte helpers wordt gekeken.

Een kleine expositie met o.a. artefacten van zending Van Hasselt

Oervarken mythen (vervolg en slot)

Voor Yeli geldt hetzelfde. Hierbij een versie, eveneens door Zöllner genoteerd.

Toen Yeli kwam, schudde de aarde. Een man van de Sirigon clan velde Yeli, maar telkens sloot de wond weer. Aan het hakken, stroomde het zweet langs zijn lichaam omlaag. Toen hij zag dat het maar niet opschoot, vroeg hij de man van de Sama clan – van Tungtungelma aan de Saruk rivier - om hem te komen helpen. De man van Sama bracht drie boomkangoeroes met zich mee. Ze begonnen weer te hakken, en na vele vergeefse pogingen, viel uiteindelijk de boom. De man van Sama had immers de boomkangoeroes meegenomen. De Hisali

kangoeroe stripte de huid van de boom en nam het hart eruit. Nadat hij dat had gedaan, ging Yeli naar de Kivier en de Tahirivier. Daar aangekomen, volgde zijn linkerarm – inggik - het spoor door de dorpen naar beneden. Deze arm wordt To genoemd. Zijn andere arm, genaamd Melime, nam het spoor door de dorpen aan de andere kant van het gebied. Zo kwam zijn lijf. Eerst stampde hij op de aarde in Masamlu. Toen boorde hij zich door de Pasin berg. Vervolgens liet hij de Inalik waterval naar beneden vallen. Vandaar volgde hij de Sosom rivier stroomafwaarts. Hij vormde de Fula berg. Toen hij verderging lag de Sama man daar in een hinderlaag op de Halik richel (bij Nisikni).

Een smoorkuil voor varkensvlees

Terwijl hij daar lag dacht hij: Zal hij hier wel langs gaan? Maar hij hoorde hoe hij er aan kwam, met zijn voeten stappend op de grond. Hij schoot een pijl. Yeli stortte neer in Filaluke en verdween er in de grond. In Miyanda kwam hij weer tevoorschijn. Daar verzamelde Sama zijn bloed. Dat is nou in het mannenhuis Hisalipini in het dorp Nisikini. Yeli zette zijn

weg voort, gewond, en ging naar Abiram (bij Pasikni). Hij dreef de luruk rots de grond in, en ging toen over de Pakono bergpas. Van daaraf kwam hij weer naar beneden, en maakte de vennen van Wamo en Epuk (bij Muhumu). Toen stortte hij neer in Menmenik. Daar sloep hij. Dat was bij Waniyok. De volgende dag ging hij naar Yinggiyim (dat is op de Fungfung pas). Daar dreef hij opnieuw een luruk rots de grond in. Toen vervolgde hij zijn weg naar Siyelma op de berg Ferawe. Hij nam het varken Similila Lala-bungi met zich mee.

Feije Duim, 2025

De Nieuwsbrief liever digitaal in plaats van per post ?

Wanneer u voortaan de Nieuwsbrief liever per email wilt ontvangen, laat het ons weten: Email van de redactie is huublems81@gmail.com

We verwachten dat repatriëring van de collectie van Papua Erfgoed, welke nu in het CCNL ligt opgeslagen, in dat spoor zal kunnen volgen. De door de repatriëringen uit de VS en uit Duitsland door de heer Kondologit opgedane ervaring zal dan in het bijzonder van pas komen.

Museum Loka Budaya - UNCEN

Sinds 2024 heeft PACE een officieel samenwerkingsverband met de Universitas Cendrawasih (Paradijsvogel Universiteit), in het bijzonder met de faculteit waar het Loka Budaya museum onder valt. De heer Enrico Kondologit is directeur van het Museum. Dit jaar is hij in het bijzonder in de weer om een grote collectie artefacten uit Amerika te repatriëren naar het museum. Het gaat om de dr. O.W Hampton Archive of Artefacts. Er wacht ook nog een collectie uit Duitsland om door hem begeleid te worden bij de repatriëring naar het Museum.

Enrico Yori Kondologit

Zaal in het Museum Loka Budaya

Draag ook bij aan het repatriëren van Papua Erfgoed naar de Musea in Tanah Papua!

U weet dat het streven van Papua Erfgoed is om de collectie van ca. 2000 artefacten binnen vijf jaar naar Papua terug te brengen als daarvoor de Museale infrastructuur toereikend zal zijn. Daarvoor zal behoorlijk geld nodig zijn. Wilt u hieraan uw steentje bijdragen. Doneer dan met vermelding 'Terug naar Papua'.